

Visie integrale hulp MBO-studenten

Integrale hulp en
ondersteuning voor MBO-
studenten met psychische
problemen in Utrecht

Visie Integrale hulp MBO- studenten

Integrale hulp en
ondersteuning voor MBO-
studenten met psychische
problemen in Utrecht

M. van Bon-Martens
N. van Erp
P. van Heijst
M. van Luijn
M. Cuijpers

Colofon

Projectleiding

Marja van Bon-Martens, Trimbos-instituut

Nicole van Erp, Trimbos-instituut

Pim van Heijst, Hogeschool Utrecht

Projectuitvoering (alfabetisch)

Esther Schepers, Stichting Lokalis

Harrie Jonkman, Verwey-Jonker Instituut

Jacques Verheijke, Hogeschool Utrecht

Lisette Jongbloets, VG Gemeente Utrecht

Marco van Luijn, MBO Utrecht

Marian Cuijpers, MBO Utrecht

Marja van Bon-Martens, Trimbos-instituut

Nicole van Erp, Trimbos-instituut

Pim van Heijst, Hogeschool Utrecht

Susan Branje, Universiteit Utrecht

Vincent Fafieanie, Nederlands Jeugdinstituut

Wytse de Jong, MO Gemeente Utrecht

Ontwerp

Punt Grafisch Ontwerp, Utrecht

Productie

Canon Nederland N.V.

Beeld

M. van Bon-Martens

Dit project wordt mogelijk gemaakt door ZonMw, projectnummer 737200022

en door MBO Utrecht

Deze uitgave is te downloaden via:

www.awtjutrecht.nl

www.trimbos.nl (Artikelnummer: AF1637)

© 2018, Trimbos-instituut, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoudsopgave

1. De visie in het kort	5
1.1. De gezamenlijke visie	5
1.2. Van visie naar werkwijze	5
1.3. Opbouw huidige rapportage	6
2. Achtergrond	7
3. Aanpak	9
4. Een gemeenschappelijk conceptueel kader	11
4.1. De gezamenlijke visie in kaart gebracht	11
4.2. De negen thema's	11
4.3. De twee dimensies	12
4.4. De kenmerken van goede hulp en ondersteuning	12
5. Thema's nader beschreven	14
5.1. Privacy/vertrouwen	14
5.2. Rol- en taakverdeling	14
5.3. Zelfregie student	14
5.4. Afstemmen en afspraken	15
5.5. Uitgaan van mogelijkheden	15
5.6. Duidelijkheid en toegankelijkheid	16
5.7. Open en veilig klimaat	16
5.8. Visie en voorzieningen school	17
5.9. Maatwerk stage	17
6. Referenties	18
Bijlage	19

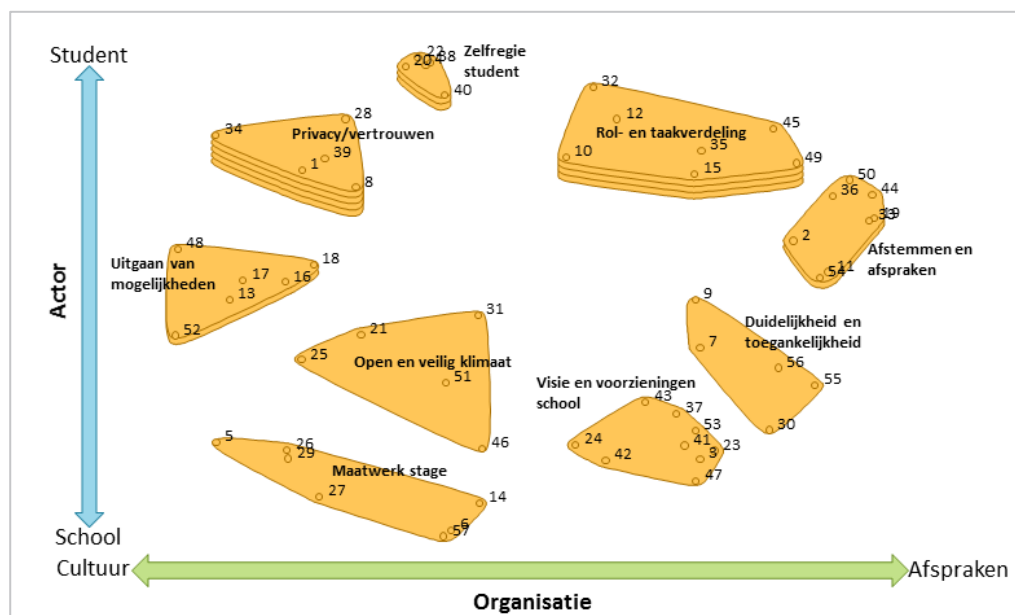

1. De visie in het kort

1.1. De gezamenlijke visie

MBO Utrecht Academie Welzijn (niveau 3 en 4) en de Utrechtse buurtteamorganisatie Lokalis willen komen tot een samenhangende aanpak voor MBO-studenten met psychische problemen, gericht op inclusie en het voorkomen van uitval. Hiervoor is allereerst een gezamenlijke visie op de integrale begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen ontwikkeld, met de jongeren en ouders zelf, studieloopbaanbegeleiders en andere MBO-medewerkers, medewerkers van het Buurtteam MBO, en andere externe hulpverleners en betrokkenen. In deze visie worden de verschillende perspectieven (student, onderwijs, hulp en gemeente) in één conceptueel kader verenigd, als gemeenschappelijke basis voor een samenhangende aanpak.

De ontwikkelde gezamenlijke visie omvat negen thema's van goede zorg en ondersteuning voor MBO-studenten die zich laten definiëren op basis van twee dimensies: de organisatie van de hulp en ondersteuning die varieert van 'cultuur' tot 'afspraken', en de actor die de zeggenschap heeft over de hulp en ondersteuning en die varieert van 'student' tot 'school' (zie Figuur 1).

Figuur 1. Concept map voor goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen

Voor een goede kwaliteit van hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen worden privacy en vertrouwen het meest van belang gevonden. De relatie tussen de student, de medewerkers van school en de ondersteuners kenmerkt zich daarbij door een veilig gevoel op school, onderling vertrouwen en een open en respectvolle houding. Een heldere rol- en taakverdeling voor alle betrokkenen, inclusief de student zelf, is evenzeer van belang. Daarbij staat voorop dat de student zoveel als mogelijk zelf regie voert over zijn eigen traject.

1.2. Van visie naar werkwijze

Deze gezamenlijke visie is richtinggevend, maar laat nog veel ruimte voor de uitwerking ervan. In het project 'Integrale aanpak voor MBO-studenten met psychische problemen gericht op het voorkomen van schooluitval en het bevorderen van maatschappelijke participatie' wordt een bij

deze visie passende werkwijze voor integrale begeleiding en ondersteuning ontwikkeld, geëvalueerd en bestendigd in een continue verbetercyclus.

1.3. Opbouw huidige rapportage

De in Paragraaf 1.1 gepresenteerde 'Visie in het kort' is de samenvatting van een gezamenlijke visie op de integrale begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen. In deze rapportage beschrijven we in Hoofdstuk 2 de achtergrond voor deze visieontwikkeling en laten we in Hoofdstuk 3 vervolgens zien hoe stapsgewijs via de methode van concept mapping de gezamenlijke visie met betrokkenen tot stand is gekomen. Hoe deze visie er op hoofdlijnen uit ziet, beschrijven we in Hoofdstuk 4. Daarna definiëren we in Hoofdstuk 5 de afzonderlijke thema's in de visie op basis van de bijbehorende kenmerken. In Hoofdstuk 6 zijn ten slotte de literatuurreferenties opgenomen.

2. Achtergrond

Uit onderzoek blijkt dat jongeren met psychische problemen vastlopen in het beroepsonderwijs omdat zij onvoldoende maatwerk en samenwerking ondervinden tussen school en hulpverleners binnen én buiten de school. Ook ervaren zij onbegrip bij medestudenten en docenten. Jongeren geven zelf aan dat zij de weg naar ondersteuning niet weten te vinden en dat zij hun problemen niet durven te bespreken. Onzekerheid, onbekendheid, schaamte en ervaren stigma spelen hierbij een voorname rol (Janmaat 2013, Daemen & Rebel 2018). Veel jongeren met psychische problemen lopen hierdoor vast in het onderwijssysteem, vallen voortijdig uit en behalen geen startkwalificatie. Als gevolg hebben zij zeer beperkte mogelijkheden om een baan te verwerven (Broek e.a. 2013, Cuelenaere e.a. 2009, Gezondheidsraad 2014, Schmidt & Simons 2013).

MBO-instellingen zijn, voor zover dat betrekking heeft op het onderwijs, zelf verantwoordelijk voor het organiseren en vormgeven van ondersteuning. Verder zijn zij verantwoordelijk voor passend onderwijs. De gemeenten zijn medeverantwoordelijk voor de aansluiting van de jeugdhulp op het onderwijs. De vraag is vervolgens hoe MBO-studenten met psychische problemen samenhangende ondersteuning kan worden geboden zodat schooluitval zoveel mogelijk voorkomen wordt en hun maatschappelijke perspectieven versterkt worden.

MBO Utrecht Academie Welzijn (niveau 3 en 4) en de Utrechtse buurtteamorganisatie Lokalis willen komen tot een samenhangende aanpak voor MBO-studenten met psychische problemen, gericht op inclusie en het voorkomen van uitval. Terwijl op casusniveau de samenwerking wordt opgepakt, behoeft de ontwikkeling en structurele versterking van een samenhangende aanpak op schoolniveau nog verbetering. De Academische Werkplaats Transformatie Jeugd Utrecht en de Werkplaats Sociaal Domein Utrecht ontvingen voor dit project 'Integrale aanpak voor MBO-studenten met psychische problemen gericht op het voorkomen van schooluitval en het bevorderen van maatschappelijke participatie' subsidie van ZonMw, in het kader van het programma Academische Werkplaatsen Transformatie Jeugd.

Het uiteindelijke doel van dit project is het ontwikkelen en bestendigen van een integrale en effectieve werkwijze voor de begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen, die uitgaat van hun eigen mogelijkheden en wensen en gericht is op het voorkomen van schooluitval, de-stigmatisering en het vergroten van hun kans op arbeidsdeelname en maatschappelijke participatie van deze jongeren (middels begeleid leren en begeleid werken).

De vragen die in dit project zullen worden beantwoord zijn:

- Wat zijn de behoeften die MBO-studenten met psychische problemen zelf hebben als het gaat om begeleiding en ondersteuning en mede gericht op volwaardige maatschappelijke participatie (school of werk)?
- Wat is de gezamenlijke visie op de integrale begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen van de jongeren zelf, studieloopbaanbegeleiders en andere MBO-medewerkers, medewerkers van het Buurtteam MBO, en externe hulpverleners?
- Wat is een bij deze visie passende werkwijze voor integrale begeleiding en ondersteuning, waarbij zoveel mogelijk bestaande kennis en methodieken worden gebruikt?
- Wat zijn de resultaten van deze werkwijze, in termen van bereik, tevredenheid van studenten en betrokkenen, en in termen van participatie (school en arbeid) en integrale samenwerking en welke factoren hangen hiermee samen?

Als eerste stap is in het voorjaar van 2017 een behoeftedialoog uitgevoerd. Het doel hiervan is om zicht te krijgen op de ondersteuningsbehoefte en achterliggende problemen bij schooluitval en mogelijke oplossingen hiervoor. Centraal staat de vraag wat studenten met psychische problemen nodig hebben om op school te kunnen blijven, c.q. de school af te kunnen maken. En indien dit niet haalbaar blijkt: welke vervolgondersteuning is dan gewenst, arbeidstoeleiding of anderszins? In het kader van deze behoeftedialoog zijn twee focusgroep bijeenkomsten georganiseerd: een focusgroep met MBO-studenten met psychische problemen en ouders en een focusgroep met docenten en begeleiders van MBO Utrecht en het Buurtteam MBO. In aanvulling op de focusgroepen vonden drie interviews plaats met MBO-studenten met psychische klachten. De bevindingen van de behoeftedialoog zijn ingebracht in de tweede stap.

Voor de tweede stap is in het MBO Utrecht door alle betrokken partijen een gezamenlijke visie ontwikkeld op de integrale begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen. Op basis van die visie zal een passende werkwijze voor integrale begeleiding en ondersteuning worden vormgegeven, waarbij zoveel mogelijk bestaande kennis en methodieken worden gebruikt. De resultaten van deze werkwijze en de factoren die daarmee samenhangen, zullen tussentijds en aan het einde van de projectperiode geëvalueerd worden in termen van bereik, tevredenheid van studenten en betrokkenen, en in termen van participatie (school en arbeid) en integrale samenwerking. Deze resultaten worden gebruikt om de werkwijze verder te ontwikkelen in een continue verbetercyclus.

Deze rapportage beschrijft de aanpak en de bevindingen van de tweede stap: het opstellen van een gezamenlijke visie van alle betrokken partijen op de integrale begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen.

3. Aanpak

De verschillende actoren die bij de integrale hulp voor MBO-studenten met psychische problemen zijn betrokken, hebben ieder hun eigen opvattingen over wat de hulp aan deze studenten zou moeten inhouden. Het expliciet maken van de ideeën en opvattingen van alle betrokkenen over wat integrale begeleiding en ondersteuning van MBO-studenten met psychische problemen concreet voor hen betekent en deze verwerken in een gezamenlijke visie, helpt om ieders ambities en uitgangspunten hierin te herkennen en erkennen en deze vervolgens gezamenlijk waar te maken.

Het opstellen van een gezamenlijke visie voor de integrale hulp voor MBO-studenten met psychische problemen is uitgevoerd volgens de methode van concept mapping (Trochim 1989, Kane & Trochim 2007). Voor een eerste bijeenkomst zijn deelnemers vanuit alle relevante perspectieven uitgenodigd. Ter voorbereiding ontvingen zij een samenvatting van de bevindingen van de behoeftedialoog die eraan vooraf ging. Tijdens de eerste bijeenkomst zijn op een gestructureerde wijze alle opvattingen en ideeën geïnventariseerd op geleide van de vraag: Wat zijn, vanuit úw eigen perspectief, kenmerken van goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen? Deze opvattingen en ideeën zijn vervolgens geïntegreerd tot één gedeeld conceptueel kader dat de gezamenlijke visie vormt. Door het groepsgesprek open en gestructureerd te voeren is gewerkt aan wederzijds begrip en eenheid in taal. Tevens is zo het gemeenschappelijke eigenaarschap van de gezamenlijke visie bevorderd.

In totaal hebben 19 personen meegedaan aan een eerste bijeenkomst (20 september 2017): zes deelnemers vanuit het MBO Utrecht (docenten, management, studieloopbaanbegeleiders), twee deelnemers vanuit het Buurtteam MBO (buurtteamorganisatie Lokalis), drie deelnemers vanuit de gemeente Utrecht (waaronder leerplichtambtenaar en jeugdarts), zes deelnemers uit de doelgroep (twee ouders en vier jongeren/MBO-studenten met psychische problemen), een deelnemer vanuit het werkveld en een expert vanuit een kennisorganisatie. Na een korte introductie op het thema formuleerden zij via een klassieke brainstorm in totaal 57 korte uitspraken of zinnen die volgens hen goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen beschrijven. Zij deden dit door de volgende zin af te maken: “Voor goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen is het voor mij belangrijk dat...”. Deze 57 uitspraken zijn vervolgens door 18 deelnemers¹ individueel geordend door stapeltjes te maken van uitspraken die volgens hen bij elkaar horen op basis van betekenis of inhoudelijke samenhang. Vervolgens hebben zij elke stapel een naam gegeven (gelabeld), passend bij de inhoud van de stapel. Daarna hebben de deelnemers de 57 uitspraken individueel geprioriteerd door de uitspraken te verdelen over vijf gelijke stapels van relatief minst belangrijk tot meest belangrijk voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen.

De hoofdonderzoeker heeft de gegevens van de deelnemers ingevoerd in speciale software (Concept Systems®) en statistisch geanalyseerd. Als resultaat van deze analyses is een zogenaamde concept map opgesteld, bestaande uit 57 uitspraken, gegroepeerd in acht dusters. De uitspraken in een cluster passen bij elkaar.

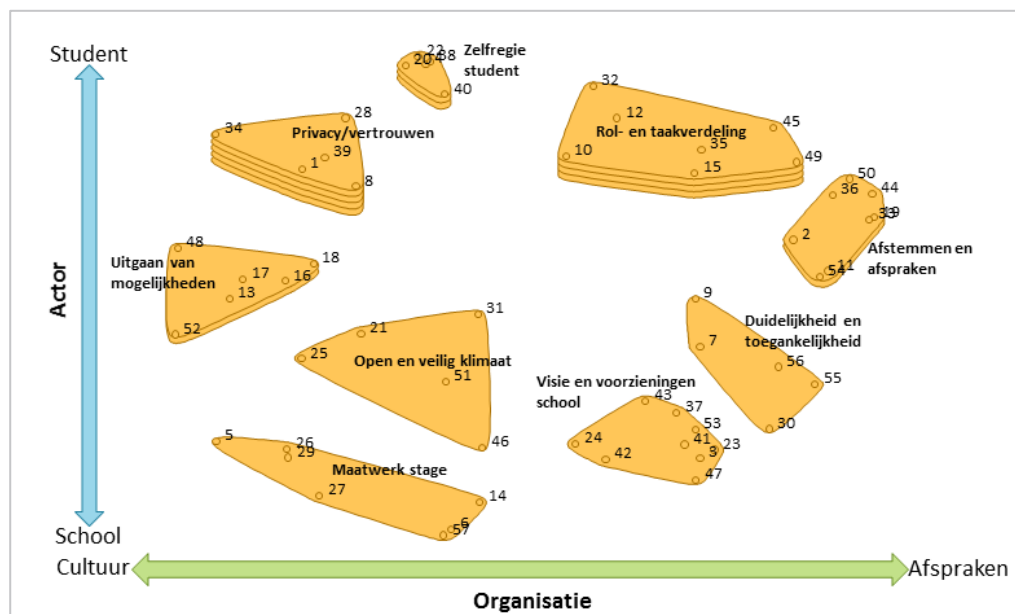
¹ Een MBO-medewerker heeft alleen aan het eerste deel van de bijeenkomst (de brainstorm) deelgenomen.

In een vervolgbijspraak met de kerngroep (16 november 2017) is deze concept map nader onderzocht en bediscussieerd. Daarbij is nagedacht over een passende naam voor de acht clusters, op basis van de kenmerken in de clusters en de labels die door de deelnemers zijn voorgesteld. Op basis van deze kenmerken heeft de kerngroep gekozen voor de negen clusteroplossing, waarbij één van de voorgestelde clusters is opgesplitst in twee afzonderlijke clusters. De kerngroep heeft vervolgens het aantal clusters en de namen ervan vastgesteld.

4. Een gemeenschappelijk conceptueel kader

4.1. De gezamenlijke visie in kaart gebracht

De concept map is het gemeenschappelijke conceptueel kader dat dient als gezamenlijke visie op goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen. Ze benoemt hiervoor de belangrijkste thema's (clusters) en kenmerken (uitspraken). Zoals hierboven gezegd bestaat de concept map uit 57 kenmerken, verdeeld over negen thema's. Deze zijn getekend in een assenstelsel van twee dimensies, zie Figuur 2.

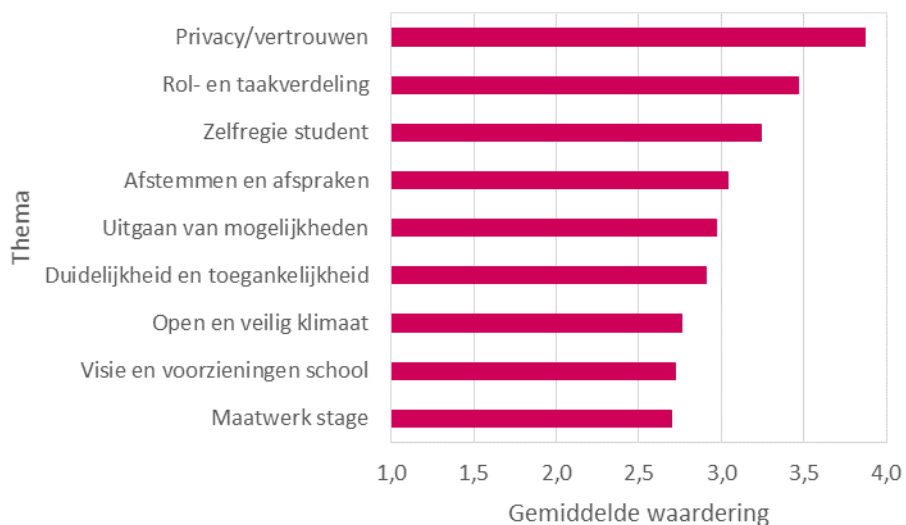

Figuur 2. Concept map voor goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen

Alle 57 kenmerken voor goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen zijn hierin als aparte punten weergegeven, gegroepeerd in thema's. De concept map kunnen we vergelijken met een landkaart, waarop de afstand tussen twee plaatsen aangeeft hoe ver deze uit elkaar liggen. Hoe kleiner de afstand tussen twee kenmerken of thema's, des te meer ze inhoudelijk bij elkaar horen. Een grotere afstand betekent juist dat ze inhoudelijk steeds minder bij elkaar horen. De hoogte van de thema's op de kaart, het aantal lagen, geeft de gemiddelde waardering aan (van relatief minst belangrijk tot meest belangrijk) voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen.

4.2. De negen thema's

De thema's omvatten de kenmerken die volgens de deelnemers inhoudelijk bij elkaar passen. Op basis van de inhoud van de kenmerken hebben de thema's een naam gekregen. Voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen zijn, volgens de deelnemers, de drie belangrijkste thema's: 'Privacy/vertrouwen', 'Rol- en taakverdeling' en 'Zelfregie student', zie Figuur 3.

Figuur 3. De negen thema's met gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van de hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen)

4.3. De twee dimensies

De concept map voor goede hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen heeft twee dimensies. Gebaseerd op de plaats van de thema's op de map geeft de horizontale dimensie de '**organisatie**' weer. Deze dimensie varieert van 'cultuur' (links) tot 'afspraken' (rechts). Een kenmerk of een thema dat ver naar rechts in de concept map ligt, zegt vooral iets over helderheid en duidelijkheid van afspraken, voorwaarden en taakverdeling, terwijl een kenmerk of thema links in de concept map juist meer zegt over de cultuur en flexibiliteit van de organisatie van hulp en ondersteuning: aansluiten op mogelijkheden en bieden van maatwerk en veiligheid.

De tweede dimensie heeft de naam '**actor**' gekregen. Deze varieert van 'student' (boven) tot 'school' (onder). Hoe hoger een kenmerk of thema in de concept map ligt, hoe meer het gaat over aspecten waarover de individuele student zeggenschap heeft. Hoe lager het kenmerk ligt, hoe meer het gaat over de aspecten waarin de school zeggenschap heeft.

4.4. De kenmerken van goede hulp en ondersteuning

In Tabel 1 staan de tien kenmerken die door de deelnemers gemiddeld het hoogst zijn gewaardeerd. De nummers van de kenmerken verwijzen naar de plaats op de concept map, zie Figuur 2. In Bijlage 1 zijn alle 57 kenmerken te vinden, geordend naar thema. Daarbij is ook aangegeven wat de gemiddelde waardering per kenmerk is, dus de mate waarin de deelnemers dit kenmerk belangrijk vinden voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning (hoe hoger, hoe belangrijker).

Tabel 1. Top 10 kenmerken, het bijbehorende thema en gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Nr	Kenmerk	Thema	Gemiddelde waardering
1.	Dat de student zich veilig voelt in de school en ook bij betrokkenen.	Privacy/vertrouwen	4,44
8.	Vertrouwensband tussen student en ondersteuner.	Privacy/vertrouwen	4,22
32.	Zorg voor een goed stappenplan voor de jongere (samen met jongere, eigen regie).	Rol- en taakverdeling	4,22
20.	Regie van begeleiding ligt (voor zover mogelijk) zoveel mogelijk bij de student.	Zelfregie student	4,11
34.	Goed omgaan met de privacy (toestemming van de student).	Privacy/vertrouwen	3,89
15.	Rollen en verantwoordelijkheden moeten duidelijk zijn: wie doet wat in hulp en ondersteuning.	Rol- en taakverdeling	3,89
30.	Duidelijkheid over wat kan en mag (bv. tijd, lessen, vakken) in relatie tot diploma.	Duidelijkheid en toegankelijkheid	3,78
38.	Laat regie bij leerling zodat het acceptatieproces een kans krijgt met alle consequenties van dien.	Zelfregie student	3,72
2.	Afspraken moeten helder en transparant zijn.	Afstemmen en afspraken	3,72
3.	Genoeg tijd om aan de student te besteden (SLB).	Visie en voorzieningen school	3,67

De meest belangrijke kenmerken voor hulp en ondersteuning voor MBO-studenten met psychische problemen zijn volgens de deelnemers: dat de student zich veilig voelt in de school en ook bij betrokkenen (nr. 1), vertrouwensband tussen student en ondersteuner (nr. 8) en de zorg voor een goed stappenplan voor de jongere (nr. 32).

In de top 10 hebben drie kenmerken betrekking op het thema 'Privacy/vertrouwen' en twee op de thema's 'Rol- en taakverdeling' en 'Zelfregie student'. Dit zijn ook de drie hoogst gewaardeerde thema's. In de top 10 van kenmerken heeft telkens één kenmerk betrekking op de thema's 'Duidelijkheid en toegankelijkheid', 'Afstemmen en afspraken' en 'Visie en voorzieningen school'.

5. Thema's nader beschreven

In dit hoofdstuk definiëren we de thema's nader op basis van de bijbehorende kenmerken, op volgorde van het relatieve belang van de thema's voor de kwaliteit van de hulp en ondersteuning.

5.1. Privacy/vertrouwen

Dit thema heeft betrekking op de relatie tussen de student en de medewerkers van school en ondersteuners. Kenmerken zijn veiligheid, vertrouwen, en een open en respectvolle houding.

Tabel 2. De kenmerken van het thema 'Privacy/vertrouwen' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Privacy/vertrouwen			3,87
	1	Dat de student zich veilig voelt in de school en ook bij betrokkenen.	4,44
	8	Vertrouwensband tussen student en ondersteuner.	4,22
	34	Goed omgaan met de privacy (toestemming van de student).	3,89
	28	Student open staat voor hulp.	3,61
	39	Jongere is op de eerste plaats een student.	3,17

5.2. Rol- en taakverdeling

Bij dit thema staat centraal dat alle betrokkenen, inclusief de jongere zelf, eigen rollen, verantwoordelijkheden en taken hebben en dat dit voor iedereen ook helder is of wordt gemaakt.

Tabel 3. De kenmerken van het thema 'Rol- en taakverdeling' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Rol- en taakverdeling			3,47
	32	Zorg voor een goed stappenplan voor de jongere (samen met jongere, eigen regie).	4,22
	15	Rollen en verantwoordelijkheden moeten duidelijk zijn: wie doet wat in hulp en ondersteuning.	3,89
	49	Betrokkenen (school, student en ouders) nemen ook eigen verantwoordelijkheid en spreken elkaar erop aan.	3,56
	10	Hulpverlening biedt hoogwaardige basiszorg (vergelijkbaar met buurtteams).	3,28
	12	Omgeving en netwerk van student betrekken in de hulpverlening (inclusief ouders).	3,22
	35	Niet te veel begeleiders op één jongere.	3,11
	45	Alle partijen moeten bijdragen aan begeleiding van student.	3,00

5.3. Zelfregie student

In dit thema staat voorop dat de student zoveel als mogelijk zélf regie voert over zijn eigen traject. In het verlengde daarvan wordt ook aangegeven dat studenten medezeggenschap dienen te hebben over de vormgeving van hulp en ondersteuning op school.

Tabel 4. De kenmerken van het thema 'Zelfregie student' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Zelfregie student			3,24
	20	Regie van begeleiding ligt (voor zover mogelijk) zoveel mogelijk bij de student.	4,11
	38	Laat regie bij leerling zodat het acceptatieproces een kans krijgt met alle consequenties van dien.	3,72
	4	Student zoveel mogelijk zelf aan het roer.	3,33
	40	Studenten zijn betrokken bij de vormgeving van "begeleid leren MBO-Utrecht".	2,72
	22	Student kiest zelf ondersteuner/begeleider.	2,33

5.4. Afstemmen en afspraken

Bij dit thema gaat het vooral om onderlinge afstemming en afspraken tussen de MBO-medewerkers, hulpverleners en andere betrokkenen, vooral rondom de hulp en ondersteuning van de individuele student. Daarin onderscheidt het thema zich van het thema 'Rol- en taakverdeling' (zie paragraaf 4.2), waarin het meer gaat om algemenere afspraken over rollen en verantwoordelijkheden.

Tabel 5. De kenmerken van het thema 'Afstemmen en afspraken' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Afstemmen en afspraken			3,04
	2	Afspraken moeten helder en transparant zijn.	3,72
	54	Goede overdracht bij binnenkomst.	3,33
	11	Passend onderwijs en jeugdhulp moeten goed samenwerken.	3,11
	36	Als er meer begeleiders zijn op één jongere vraagt dit om goede onderlinge afstemming.	3,06
	19	Afspraken over de uitwisseling van informatie.	2,94
	44	In het algemeen moet snel duidelijk zijn welke partijen erbij betrokken zijn.	2,89
	50	Terugkoppeling naar SLB of aangever met medewerking van de student.	2,67
	33	Goede nazorg en overdracht naar opleiding, werk en hulpinstanties.	2,61

5.5. Uitgaan van mogelijkheden

Centraal in dit thema staat passende hulp die op realistische wijze uitgaat van mogelijkheden die de student heeft en goed aansluit op de hulpbehoefte en de problematiek van de student.

Tabel 6. De kenmerken van het thema 'Uitgaan van mogelijkheden' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Uitgaan van mogelijkheden			2,97
	48	Begrip en inzicht van hulpbehoefte en problematiek van de student.	3,61
	16	Realistisch worden, zijn en blijven in mogelijkheden.	3,11
	13	Ook kijken naar wat wel goed gaat.	3,11
	17	Kijken naar mogelijkheden naast beperkingen.	2,89
	18	Ook jongens worden op voor hen passende wijze betrokken.	2,56
	52	Definiëring van problematiek (internaliserend/externaliserend).	2,56

5.6. Duidelijkheid en toegankelijkheid

Bij dit thema draait het om duidelijkheid over de toegang. Afspraken en procedures dienen helder te zijn, niet alleen met betrekking tot de hulp zelf, maar ook met betrekking tot relevante informatie.

Tabel 7. De kenmerken van het thema 'Duidelijkheid en - toegankelijkheid' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Duidelijkheid en toegankelijkheid			2,91
	7	Duidelijkheid over waar je terecht kan (voor student).	3,33
	9	Hulpverlening dichtbij (in de school).	2,94
	56	Duidelijke afspraken over aanmeldingen (formulieren en procedures).	2,39
	55	Een digitaal systeem (leerling volgsysteem) waarbij duidelijk is wie het kan en mag gebruiken met informatie die eenduidig is geplaatst.	2,11

5.7. Open en veilig klimaat

Bij dit thema gaat het om de cultuur op de school, waar met alle betrokkenen in alle openheid en veiligheid en met kennis van zaken psychische problemen en de consequenties ervan bespreekbaar zijn én worden.

Tabel 8. De kenmerken van het thema 'Open en veilig klimaat' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Open en veilig klimaat			2,76
	51	Veilig klimaat voor alle betrokkenen van school (inclusief OOP ²).	3,61
	25	Goede voorlichting richting ouders, studenten en docenten over problemen en mogelijkheden.	3,17
	21	In openheid wordt gesproken over wat psychische problemen doen met opleiding.	2,44
	31	Niet alleen praten over maar ook weten wat er aan de hand is (door bv. mee te lopen en te weten wat er in de klas gebeurt).	2,33
	46	Weten of het werkt (in relatie tot schoolloopbaan) en dit ook regelmatig monitoren.	2,22

² Onderwijs Ondersteunend Personeel

5.8. Visie en voorzieningen school

Dit thema bevat kenmerken die de visie van de school beschrijven op passend onderwijs en de wijze waarop dat concreet is gemaakt in mogelijkheden, voorzieningen, kennis en voorwaarden.

Tabel 9. De kenmerken van het thema 'Visie en voorzieningen school' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Visie en voorzieningen school			2,72
	3	Genoeg tijd om aan de student te besteden (SLB ³).	3,67
	53	Coherentie en eenduidigheid in visie, regels, pedagogisch en didactisch kader en doorgaande leerlijn van 1-3 ("van begin tot eind").	3,39
	37	Extra tijd voor de student indien nodig.	3,28
	42	School stelt voorwaarden in termen van gedrag in plaats van in termen van hulp.	2,78
	43	School houdt zich bij zijn leest: dat is onderwijs.	2,39
	24	Dat er niet te snel gekozen wordt voor een lager niveau van onderwijs ('afzakken').	2,33
	23	Er is kennis over de mogelijkheden en alternatieven.	2,22
	41	Mogelijkheid om een student op een time-out te kunnen zetten.	2,22
	47	Heroriëntatie op andere opleiding of werk is mogelijk indien nodig.	2,17

5.9. Maatwerk stage

Bij dit laatste thema gaat het over de stage van studenten. De kenmerken hebben onder meer betrekking op maatwerk, open communicatie met respect voor de privacy, inzicht in mogelijkheden, beperkingen, ondersteuning en alternatieven.

Tabel 10. De kenmerken van het thema 'Maatwerk stage' met bijbehorende gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Maatwerk stage			2,70
	14	Ook school en stage wordt op maat geboden.	3,22
	26	Helder communiceren met werkveld over mogelijkheden en beperkingen van de student zodat het werkveld goede ondersteuning kan bieden.	3,17
	6	Inzicht is in welke stageplekken geschikt zijn voor deze studenten.	3,00
	29	Er kan openlijk gesproken worden over mogelijkheden en beperkingen op de stage.	2,94
	5	OCW houdt rekening met deze problematiek in verband met rendementen.	2,28
	57	Mogelijkheden voor stageplekken voor jongeren met specifieke achtergronden zonder de naam te noemen (anoniem verkennen).	2,17
	27	Student niet dezelfde doelgroep is van het werkveld waar hij/zij stage loopt.	2,11

³ Studie Loopbaan Begeleider

6. Referenties

- Broek A van den, Muskens M, Winkels J. Studeren met een functiebeperking 2012. De relatie tussen studievoortgang, studieuitval en het gebruik van voorzieningen. Eindmeting onderzoek 'Studeren met een functiebeperking'. Nijmegen: ResearchNed/ITS Nijmegen, 2013.
- Cuelenaere B, Zutphen F van, Aa R van der, Willemsen A, Wilkens M. MKBA voortijdig schoolverlaten. Rotterdam: Ecorys, 2009.
- Daemen C, Rebel S. Jongeren over psychische gezondheid. Onderzoeksverslag. Utrecht: Nederlandse Jeugdraad, 2018.
- Gezondheidsraad. Participatie van jongeren met psychische problemen. Den Haag: Gezondheidsraad, 2014; publicatienr. 2014/18.
- Janmaat L. Jongeren en psychische gezondheid. Utrecht: Nederlandse Jeugdraad, 2013.
- Kane M, Trochim WMK. Concept mapping for planning and evaluation. Bickman L, Rog DJ, editors. Thousand Oakes: Sage Publications Inc, 2007.
- Schmidt E, Simons M. Psychische klachten onder studenten. Utrecht: Landelijke studenten vakbond (LSVb), 2013.
- Trochim WMK. An introduction to concept mapping for planning and evaluation. Evaluation and program planning 1989;12:1-16.

Bijlage

Bijlage 1 Overzicht thema's en kenmerken

Overzicht thema's (clusters) en kenmerken (uitspraken) van de concept map met hun gemiddelde waardering (range 1 t/m 5: hoe hoger, hoe belangrijker voor de kwaliteit van de hulp en ondersteuning)

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Privacy/vertrouwen			3,87
	1	Dat de student zich veilig voelt in de school en ook bij betrokkenen.	4,44
	8	Vertrouwensband tussen student en ondersteuner.	4,22
	34	Goed omgaan met de privacy (toestemming van de student).	3,89
	28	Student open staat voor hulp.	3,61
	39	Jongere is op de eerste plaats een student.	3,17
Uitgaan van mogelijkheden			2,97
	48	Begrip en inzicht van hulpbehoefte en problematiek van de student.	3,61
	16	Realistisch worden, zijn en blijven in mogelijkheden.	3,11
	13	Ook kijken naar wat wel goed gaat.	3,11
	17	Kijken naar mogelijkheden naast beperkingen.	2,89
	18	Ook jongens worden op voor hen passende wijze betrokken.	2,56
	52	Definiëring van problematiek (internaliserend/externaliserend).	2,56
Zelfregie student			3,24
	20	Regie van begeleiding ligt (voor zover mogelijk) zoveel mogelijk bij de student.	4,11
	38	Laat regie bij leerling zodat het acceptatieproces een kans krijgt met alle consequenties van dien.	3,72
	4	Student zoveel mogelijk zelf aan het roer.	3,33
	40	Studenten zijn betrokken bij de vormgeving van "begeleid leren MBO-Utrecht".	2,72
	22	Student kiest zelf ondersteuner/begeleider.	2,33
Afstemmen en afspraken			3,04
	2	Afspraken moeten helder en transparant zijn.	3,72
	54	Goede overdracht bij binnenkomst.	3,33
	11	Passend onderwijs en jeugdhulp moeten goed samenwerken.	3,11
	36	Als er meer begeleiders zijn op één jongere vraagt dit om goede onderlinge afstemming.	3,06
	19	Afspraken over de uitwisseling van informatie.	2,94
	44	In het algemeen moet snel duidelijk zijn welke partijen erbij betrokken zijn.	2,89
	50	Terugkoppeling naar SLB of aangever met medewerking van de student.	2,67
	33	Goede nazorg en overdracht naar opleiding, werk en hulpinstanties.	2,61
Rol- en taakverdeling			3,47
	32	Zorg voor een goed stappenplan voor de jongere (samen met jongere, eigen regie).	4,22
	15	Rollen en verantwoordelijkheden moeten duidelijk zijn: wie doet wat in hulp en ondersteuning.	3,89
	49	Betrokkenen (school, student en ouders) nemen ook eigen verantwoordelijkheid en spreken elkaar erop aan.	3,56
	10	Hulpverlening biedt hoogwaardige basiszorg (vergelijkbaar met buurtteams).	3,28
	12	Omgeving en netwerk van student betrekken in de hulpverlening (inclusief ouders).	3,22
	35	Niet te veel begeleiders op één jongere.	3,11
	45	Alle partijen moeten bijdragen aan begeleiding van student.	3,00

Thema	Nr	Kenmerk	Gemiddelde waardering
Visie en voorzieningen school			2,72
	3	Genoeg tijd om aan de student te besteden (SLB).	3,67
	53	Coherentie en eenduidigheid in visie, regels, pedagogisch en didactisch kader en doorgaande leerlijn van 1-3 ("van begin tot eind").	3,39
	37	Extra tijd voor de student indien nodig.	3,28
	42	School stelt voorwaarden in termen van gedrag in plaats van in termen van hulp.	2,78
	43	School houdt zich bij zijn leest: dat is onderwijs.	2,39
	24	Dat er niet te snel gekozen wordt voor een lager niveau van onderwijs ('afzakken').	2,33
	23	Er is kennis over de mogelijkheden en alternatieven.	2,22
	41	Mogelijkheid om een student op een time-out te kunnen zetten.	2,22
	47	Heroriëntatie op andere opleiding of werk is mogelijk indien nodig.	2,17
Duidelijkheid en toegankelijkheid			2,91
	7	Duidelijkheid over waar je terecht kan (voor student).	3,33
	9	Hulpverlening dichtbij (in de school).	2,94
	56	Duidelijke afspraken over aanmeldingen (formulieren en procedures).	2,39
	55	Een digitaal systeem (leerling volgsysteem) waarbij duidelijk is wie het kan en mag gebruiken met informatie die eenduidig is geplaatst.	2,11
Maatwerk stage			2,70
	14	Ook school en stage wordt op maat geboden.	3,22
	26	Helder communiceren met werkveld over mogelijkheden en beperkingen van de student zodat het werkveld goede ondersteuning kan bieden.	3,17
	6	Inzicht is in welke stageplekken geschikt zijn voor deze studenten.	3,00
	29	Er kan openlijk gesproken worden over mogelijkheden en beperkingen op de stage.	2,94
	5	OCW houdt rekening met deze problematiek in verband met rendementen.	2,28
	57	Mogelijkheden voor stageplekken voor jongeren met specifieke achtergronden zonder de naam te noemen (anoniem verkennen).	2,17
	27	Student niet dezelfde doelgroep is van het werkveld waar hij/zij stage loopt.	2,11
Open en veilig klimaat			2,76
	51	Veilig klimaat voor alle betrokkenen van school (inclusief OOP).	3,61
	25	Goede voorlichting richting ouders, studenten en docenten over problemen en mogelijkheden.	3,17
	21	In openheid wordt gesproken over wat psychische problemen doen met opleiding.	2,44
	31	Niet alleen praten over maar ook weten wat er aan de hand is (door bv. mee te lopen en te weten wat er in de klas gebeurt).	2,33
	46	Weten of het werkt (in relatie tot schoolloopbaan) en dit ook regelmatig monitoren.	2,22

